

Jelentés az Erdélyi Országos Múzeum Növénytáráról az 1901. évben, különös tekintettel a múzeumi s botanikai munkálkodás lehetőségére Kolozsvárt.

Tisztelt Közgyűlés!

Szorosan a múzeum anyagi érdekeit illető adatok pusztá felsorolása, a milyen chablonos, ép olyan egyhangú; az évenként megújuló jelentéseket ép ez oknál fogva közérdekű kérdés fejtegetésével kívánom összekapcsolni, részemről legalább addig, míg a hazában tapasztalható hivatalos közöny, vagy pedig az egy-némely részről eredő kartársi rideg magatartás — a melynél, immár a tudományos téren is lábra kapó reklám nagyobb — ideális törekvéseimet teljesen tönkre nem teszi.

Az évi múzeumi jelentések már annál a szoros, szerencsésnek most éppen nem mondható kapcsolatnál fogva, a melyben múzeum és egyetem állanak, kell, hogy az évi munkálkodás hű képét adják az illető tanszak részéről; a minek közművelődési foganatja természetesen csak úgy lehetne, ha azok a jelentések idejekorán s megfelelő alakban, sőt külön csoportosítottan közzé is tétetnének.

Múzeumunk sivár anyagi viszonyain múlhatott első sorban, hogy frott malasztként elhangzott tavalyi jelentésem mind ez ideig a papíron maradt, mint a Múzeumnak lényegében amaz emlékirata, a mely — legalább ez idő szerint — a kormány pénzügyministeri oldala felől sem talált kellő méltánylásra; holott az itt: Erdélyben, közművelődési realis törekvéseinknek e távol keleti határbástyáján, a magyarságnak elsőrendű politikai érdeke.

Fekete hályog ellen hiába a küzdelem; *itt látni és a kicsinyes szempontok mellőzésével cselekedni kell.*

A hazában nagyméretű múzealis mozgalmakról zeng a sajtó; a csillogó phrasisok tömkelegében azonban mi látjuk és érezzük a hazafi igaz fájdalomával, hogy ez az Országos Múzeum árvább s elhagyatottabb ma, helyzete szorongatottabb, mint valaha; jóllehet nagy a szíve, mert oda szalad *a rajzoló geometer is a maga zengugos vonalrendszereinek a fejtegetésével, az egyes táruk jelentéseinek a publikálását pedig úgy lehet a „kettős vékony-bél sarcoma,” vagy pedig a felsőbb mathesis végtelen gyöksorozataival kapcsolatos, végre is nem egy Múzeum föladatát képező fejtegetések* teszik lehe-

telenné és ölnék meg bennünket a tulajdonképeni muzeális czélok szolgálatában.

1900-hoz képest jóval csekélyebb segítségben volt része a növénytárnak a legutóbbi (1901.) munkaév alatt. Mindazonáltal elköveltünk minden lehetőt, hogy a jól indúlt munkaprogramm fonalát, a mennyire csak lehet, kezünkben megtartsuk. Nem ide tartozik annak a leírása, hogy mikép sikerült az új közp. egyetemi építkezések révén nyert, rendeltetésüknek ugyan meg nem felelő földalatti (souterrain) helyiségek kapcsán a növénytani intézetet butorfölszerelése dolgában — a laicus szemre nézve szinte fényesen — talpra állítanunk. Tény az, hogy e muzeumnak kezdettől fogva hamupipókéje, vagyis a *Cryptogamius gyűjtemény* saját tervezetem szerint készült s mintakül szolgálható vörösfenyő-szekrényekben ma már úgy van elhelyezve, mint sehol Európában. Tanszékelem érdekeivel egyébként is összeforrt e gyűjtemény; restaurálási, kiegészítési, föllállítási munkálatai folynak serényen,¹ e czélra begyakorolt tanítványaim: BÖTJÁS GYULA (Fungi, Pteridophyta), DÍK JÓZSEF (Lichenes), KISS IMRE (Algae), ZSÁK ZOLTÁN (Musci) intézeti helyettes demonstrator urak, főleg azonban PÉTERFI MÁRTON dévai állami isk. tanító úr, szép reményekre jogosító bryologusunk buzgó segédkezésével, — a kit írásban is, személyesen is eszközölt közbenjárásomra ő Excellentiája a Cultusminister úr „szoros kivételkép“ e czélból a folyó év végéig szabadságot méltóztatott. Szívből örülök, ha sikerül valakit a köznapi élet „kenyérmezei“ küzdelméből az idealis munkakör révébe juttatnom, mert táplál az a remény, hogy ez úton is szolgáljuk a magyar közművelődés érdekeit, — továbbá a tudat, hogy elvégre az egy ember még a legragyogóbb tudással sem tehet mindenben eleget. PÉTERFI úr mohagyűjteménye különben a mienk, tavalyi jelentésemben szó esett róla; ehhez még csak az a megjegyzésem, hogy az ezután gyűjtendő anyagra nézve tett ígérését is pontosan beváltotta.

¹ E munkálatok s a botanicus (Muzeum-) kertben tervezett egynemely nagyobb alkotásom befejezésével élek ez alkalommal, hogy megfelelő ábrákkal is illusztráltan, esetleg az évi jelentés kapcsán hű képet nyújtsak arról az intézményről, a melynek élére juttatott a jó sors s a hol remélem, hogy mindenha idealis törekvéseimnek végre is saját iniciatívából szülemlett eredményeit még a személyes antipathia sem fogja oly ridegen, a való tényeket rosszakaratulag elferdítő módon megtagadhatni, mint a hogy az velem, a Magyar Nemzeti Muzeum Növénytárának volt vezetőjével, a »Magyar Nemzeti Muzeum Multja és Jelene« című jubilaris díszmű 269. lapján megtörtént. Egyébként lesz gondom rá, hogy az igazság fegyvereivel álcázzam le, — ha mindjárt testvérem is — az olyat, a ki Flora berkeiben, e hazában oly annyira szükséges egyetértő munkálkodás s a kölcsönös megbecsülés helyett csak kórót termel és szíve rideg-ségével tiporja le az önfeláldozó munka virágát (1902. XII. 1.).

Szívemből fakadt érzés, tudományos meggyőződésem is botanikai részről annak a documentálása, hogy *egy Múzeum növénytani osztálya nem zsugorodhatik össze egy herbarium fogalmába*; voltaképpen ez nagyon mellékes valami a közügy művelődési, de tudományos érdekeit illetőleg is, csak segédeszköz s nem más; a minnek tudatára jutott, — hogy más példákat ne is említsek — a legkiválóbb muzealis nemzet, az angol is.

GOEBEL pld., az ált. növénytan ny. r. professora s a botanicus kert igazgatója Münchenben, a föld kerekésg tropusi tájain tett útjain kiváló növényi obiectumokat hordott össze és ez ma párját ritkító múzeumi gyűjtemény a bajor Athenben. Ily irányú törekvéseinket, legalább ez idő szerint, siker koronázza amnyiban, a meny nyiben a régiségtártól átvett s megfelelő módon fölüjított tizenegy, szemléltetésre alkalmas szekrénynyel együtt a cultus-kormány útján új, s ugyancsak saját tervezetem szerint: (tölgyfa burkolattal s vörös fenyőből) készült 12 szemléltető szekrényhez és 96 kerettel ellátott 2 szemléltető oszlophoz jutottunk. Az ezekben föllálandó gyűjteményről azonban csakis a nagyjában befejezett munka után kívánok majd, tehát esetleg a következő jelentés kapcsán megemlékezni. Remélem, hogy törekvéseim ez ágát illetőleg, munkám erkölcsi jutalma lesz az a tudat, hogy magyar területen az *Erd. Múzeum részéről nyílik meg az első, a nyilvánosság közművelődési érdekeit is szolgáló botanikai muzeum*; egyelőre 23 szekrény és a két szemléltető oszlop tanulságos módon csoportosított tartalmával, a minnek végrehajtását — mellőzván a munkaerőre eső hányad megemléztését — első sorban a mai közgyűléstől nagylelkűen megszavazandó s a növénytárnak adandó kölcsön egy része fogja lehetővé tenni. E botanikai muzeumi osztály keretének szerénységét legfeljebb az fogja jelezni, hogy a czélnak megfelelő helyiségekkel nem rendelkezünk. Ezt azonban a közp. egyetemen — a hol is a „raktár-rendszer“ végre elnyom — soha, csakis a remélhetőleg közel jövőben és a maga természetes helyén: a botanicus kert területén fölépítendő új ált. növénytani intézetben érhetjük el, vagyis legjobb meggyőződésem és kétségbe nem vonható becsületes szándékom szerint ama területen, a melyet ez az Orsz. Erdélyi Múzeum — őszintén kijelentem, mert az utóbbi évek tapasztalatai ezt igazolják — az idők folyamán könnyelműen eljártzott.

Keserően szatirikus képét lehetne adni a Múzeum-kert mai képének, t. közgyűlés; a botanicus — ministeri tiltó rendelettel a kezében — Marius-ként sírhat területi romjain!

A Brassai-féle világhíres Hortensia-telep helyét ma bozót veri föl és a többektől több jóhiszeműséggel, mint a dolog megvalósíthatását illetőleg igaz meggyőződéssel hangoztatott ama vélekedésre, hogy a botanicus valahol e kincseitől fosztott város határán új botanicus kertet teremtsen, csupán az a megjegyzésem, hogy: Es wäre zu schön gewesen...

Az az egyetem, a melynek inuár hatvan tanszéke könyvtári szükségletét 20,000 koronával kívánják kielégíteni — s ime mily utánjárásba került ez is! — holott a Nemzeti Múzeum növénytára részéről a Haynald-könyvtár révén egymagam évi 6000 korona könyvtári javadalom fölött rendelkezhettem¹ — nem nyújthat semmi reményt sem arra, hogy egy merőben új botanicus kert megteremtésére első kiadásként 1.000,000 koronát bocsásson a mindenható (de nem mindentudó) pénzügyministerium a mi rendelkezésünkre.

Ám csalóddam és ez a csalódás volna az én legnagyobb földi örömöm.

Addig is azonban szószerint ragaszkodnom kell e Múzeum alapítóinak eredeti intencióihoz, a melyek a *Múzeum-kert*, végre is egykönnyen *el nem confiscálható alapítvány* sorsát illetőleg az Egyetemmel 1872-ben kötött szerződés 5-ik pontja *a.* és *b.* tételiben híven kifejezésre juttatvák.

A múzeum-kerti terület integritása fölött való őrködésem egyébként is kétségbe vonhatatlan kötelességem, legalább addig, míg egy botanicus kert korszerű igényeit illető törekvéseimben, talán egy újabb tiltó rendelettel, a kormánypálczát a kezemből végkép ki nem ütök.

Megtámadásban volt részem a „Kőkert-utca“ viláfgorgalmi (?) jelentősége okából is; a midőn is azt a városi szabályozási terv szerint Oxford-Street módjára kivánták — persze minden viszontszolgálat nélkül — újból csak a szegény múzeum-kertből való kihasítás útján készílesíteni. A két éven át tartó s annyi tintát, papírost emésztő munka után megmenekedtünk a kb. 147 öl² terület vesztéségtől, a pörbe szállt mindkét fél igaz érdekeinek a sérelme nélkül és úgy, hogy a végre-valahára újonnan kiépült kőkert-utcai botanicus kerti kerítés vonalába eső fasort is az eredetileg tervezett kivágatástól sikerült megmentenem.

1901. évben végzett kirándulásaink jegyzékét a tavalyihoz hasonló módon mellékelve közlöm. Kiténik abból, hogy az összesen 159 kirándulási napot tevő, ugyanannyi excursio java természetesen hazánk erdélyi területére esik. Az ilyenformán fölhalmozódott roppant anyagot, első sorban a sok tekintetben nagyon fogyatékos cryptogamius gyűjteményünk kiegészítése érdekében fogom cserepéldákként fölhasználni. A gyűjtésben hallgatóim: BUTYJÁS GYULA, DIK JÓZSEF, ZSÁK ZOLTÁN, SZENTPÉTERY ZSIGMOND, KISS IMRE, FUTÓ MIHÁLY, KISFALUSI ISTVÁN, BÓDIS FERENCZ, NAGY ÖDÖN, MIHULIN MIKLÓS, ALBRECHT JÓZSEF szereztek maguknak maradandó érdemeket, külö-

¹ És ez a Nemz. Múzeumnál is volt elődöm: DR. ISTVÁNFFI GYULA ny. r. professor, t. barátom érdeme, a mit annyival is jónak látok e helyt külön megemlíteni, mert e tagadhatatlanul nagy vívmány sem részesült a historiai igazságérzéstől sugalt elismerésben. (Lásd. a M. Nemz. Múzeum id. Emlékművének illető szakaszát).

nösen pedig WALZ LAJOS botanicus kertinspector, GYÖRFFY ISTVÁN tanársegédi teendőkkel megbízott intézeti I. demonstrator, DIK JÓZSEF s BUTUJÁS GYULA helyettes demonstrator urak. A fölragasztás munkáját kellő lelkiismeretességgel FARKAS KÁLMÁN, intézetünknek immár 30 éve hű praeparatora végezte.

A növénytár virágos növényeit magába foglaló herbarium az adott viszonyokhoz képest technikailag rendezve van. Az e czélra szükségelt és a diósgyőri Kolba Mihály és fiai czégnél külön gyártott papiros¹ beszerzése ugyancsak a jelen közgyűléstől adandó kölcsön útján vált lehetővé. Minthogy azonban az egyes lapok beosztását, a sokszor meg nem bízható meghatározások czédlái szerint, szinte évtizedeken át jobbadán az intézeti praeparator, vagy éppen az évenként változó hallgatók sorából „ingyen munkát“ nyújtó volunteerök eszközölték, nagyon természetes, hogy az egyes fasciculusokra nagyon is rá fér a floristicai tekintetben való átnézés; jöllehet az Erd. Orsz. Muzeum növénytárának virágos növényei képeztek mindenha a herbariumi tekintetben való gondoskodás fő-tárgyát.

A botanikai munkálkodás egész mezején egyedül állott a professor úgyszólván mind e mai napig és a ki a mi helybeli viszonyainkat ismeri, tudja s belátja, hogy a fenntebb vázoltam hiányok elenyésztetése csakis egy gyakorlatilag jól képzett floristának az alkalmazásával lehetséges, a ki egyszersmind pld. botanicus kert (seminum) custos is volna. Reális tanszakok megfelelő segédszemélyzetre vannak utalva; egy-egy tanszak teljes körére — plane muzeumi tekintetben is — kiterjedő munkálkodási programmja czéljait csakis az a priori megadott eszközökkel érheti el, — elvitázhatalatlan; különben elért sikereinkkel szemben van s lesz még elég romlandó, a miért a vezető egyéniségét csak az oly utód, avagy kritikus részéről érheti gáncs, a ki önkritika s kellő tudás, hogy ne mondjam: lelkiismeret nélkül való.

Ha tehát hiányainkat fessegetem, az nem azt jelenti, hogy kicsinyelném az előttem elért eredményeket; részletezésre nem szorúl, hogy fejlődéssel járó követelem annak szemmel való tartása, hogy a mi még tegnap kielégítőképen jó volt, az ma correctiót kíván. Mindebből önként az következik, hogy a kellő egyensúly helyreállítása czéljából is, a Muzeum korszerű rendeltetésének megfelelő szemléltető gyűjtemény föllállításán kívül különös gondot a gyűjteménynek eladdig elhanyagolt cryptogamius osztályára fogok fordítani, tehát a növényvilág ama tagjaira, a melyek szinte ab natura függnek össze a legszorosabban a microscopiumos vizsgálá-

¹ E tekintetben mindig nagyobb mennyiségre vagyunk utalva, mert külön gyártásról van szó, minthogy a papiros alakját, színét és minőségét a Kew-Herbarium példája szerint bold. KANITZ professor eleve s kitűnően meghatározta, a melyet már a nagy gyűjteményeknél el sem kerülhető egyöntetűség miatt is követnünk kell.

tokkal; következképp az általános növénytan tanszékével is, a melyet a magyar király Ő Felségének 1901. oct. 13-án kelt legfelsőbb elhatározásával ny. r. tanárként ezidőszerint én töltök be.

E törekvésem megvalósítását, a Minister úrnak PÉTERFI-t illető intézkedésén kívül, főleg az a körülmény teszi lehetővé, hogy az igazgató-választmánytól régebben nyert fölhatalmazásánál fogva a növénytári segédőri javadalmat az esetről-esetre rendelkezésre álló munkaerők száma s az általuk e nemben végzett munka arányában oszthatom meg.

Előadásra szánt évi jelentésemet ezekben foglaltam volna össze; sok részletet — a t. közgyűlésnek egyéb tárgyakkal is igénybe vett türelmére való tekintettel — ezúttal elhagyok. Hallgatással legfeljebb azt nem mellőzhetem, hogy a növénytan professora — legalább most úgy van — tanszéke korszerű követelmeinek megfelelő módon (azaz biológiai alapon) dolgozni ha akar: itt Kolozsvárt, idegen földre, egészségesebb viszonyok közé kell vándorolnia; mert nincs rá mód, sem eszköz, hogy Isten-adta laboratoriumában, azaz a maga természetes helyén: botanicus kertjében búvárkodva dolgozhassék. Szervezetének meg talána ártani az ott uralkodó jó levegő; no meg az is a hivatalosan szentesített motto, hogy „mi haszon hárúlnék a botanicus kertre abból, ha a növénytan tanára kertjében nézi azt, hogy: hogy nő a fű.“ Valóban megszivelésre méltó igék!

Talán nem csekély erőmegfeszítéssel ez, annak előtte szinte lomtári fölszerelésből összetakolt növénytani intézet ma teljesen átalakult, futólagos áttekintésre — lehet — szinte pompásan; ámde a botanicus egy sivatagszerű tönkelegbe, a közp. egyetem épület masszájába ékelten rosszul érzi magát — ott; virágaink: ablakaink alatt kornyikáló szinpadi szépségek,¹ zoologust érdeklő obiectumok inkább és ime még ezt is mily sokan irigylik! C' est l' homme.

Jelentésemet azzal fejezem be: Vajha „Marius igaz könnyeit“ a hazafias együtt érzés és a kölcsönös megböcsülés mindent éltető melege szárítaná föl a hazai tudományosságnak amugy is eléggé parlagias mezején!

¹ Az ált. növénytani intézet tanári helyiségeinek az ablakai t. i. a nemzeti színházra tekintenek; ellenben a chemicusnak és a zoologusnak az intézete a Múzeum-kertben van.

DR. RICHTER ALADÁR,

egyet. ny. r. tanár,
Orsz. Erdélyi Múzeum növénytani osztályának
igazgatója.

I. MELLÉKLET.

Magyarország (különösen erdélyi) területén az 1901. év folyamán végzett gyűjtő kirándulások.

Sorszám	Hó	Nap	H e l y	Sorszám	Hó	Nap	H e l y
1	Márcz.	21	Szénafű	41	Május	16	Bányabükki völgy
2		23	Plecska völgy	42			Torda-Túri hasadék
3		25	Szénafű, Harmadvölgy	43			Nagy-Szeben, Flei- scherwiese
4		26	Szászfenesi határ				
5		29	Csucsá	44	17		Ratosnya völgy (Kis- Pietros)
6	Ápr.	2	Hideg-Szamos				
7		4	Szénafű	45			Plecska-völgy
8		5	Szénafű	46			Császár erdő
9		6	Plecska völgy	47			N.-Szeben, Nárczis-rét
10		7	Orsova vid., Kazán- szoros	48			Vlegyásza, Rogozsel
				49			Brassó, Hangenstein
11		8	Orsova vid., Lövdöde hegy	50	18		Szászfenesi határ
				51			Kis-Pietros
12		11	Torda-hasadék	52			Hargitta
13		17	Szénafű	53			Brassó, Stechil
14		27	Bükk	54			Rogozsel-Székelyó, Vlegyásza
15		—	Plecska-völgy, Szász- fenesi erdő	55	19		Csik-Gyimes
16		—	Szénafű	56			Szelistyei határ
17		28	Sztána, Gáldomb	57			Ratosnya völgy
18	Május	2	Hója	58	20		Szent-Anna tava
19		—	Bükk	59			N.-Szeben, Wallseifen
20		4	Papfalvi erdő	60			Szamosújvár vidéke
21		—	Szászfenesi határ	61	21		Szénafű
22		—	Békás patak	62	22		Zajzon völgy, Brassó
23		5	Csucsá	63			Szénafű
24		—	Plecska völgy	64	23		Bükk
25		—	Monostor, kőbánya	65	24		Plecska völgy
26		—	Torda-hasadék	66	26		Besztercze v., Schuler erdő
27		—	Házsongárd				
28		—	Békás patak	67	27		Torda-hasadék
29		7	Szénafű	68			Szászfenesi határ
30		8	Bükk	69			Torda-Túri hasadék
31		9	Hója	70			Bükk
32		—	Naszód vidéke	71			Békás patak
33		11	Kányafői messzolató	72			Feleki erdő
34		—	Hója	73	28		Besztercze v. Szász- budaki erdő
35		—	Szénafű				
36		12	Jegenye fürdő, Gyerő- Vásárhely	74	31		Szénafű
				75			Besztercze vidéke, Szászbudaki erdő
37		13	Székelykő				
38		14	Toroczkó, Egyeskö	76	Jun.	2	Bükk
39		15	Hójai szőlők	77			Besztercze vid., Kis- budaki erdő
40		—	Kolozs-Kara, Kistem- plom hegy				

Sorszám	Hó	Nap	H e l y	Sorszám	Hó	Nap	H e l y
78	Jun.	6	Remete (Bihar m.)	116	Jul.	7	Pokol tó
79		7	Feleki erdő	117		8	Apahida
80		—	Szénafű	118		—	Nagy-Körös vidéke
81		—	Remete	119		—	Tesna-Skala (Gömörm.)
82		10	Brassó, Hangenstein	120		—	Murány-Várallya (Gömör-megye)
83		—	Hója			9	Telgárt, Pusztá mező,
84		11	Békás-patak	121		10	Vereskő (Gömör-m.)
85		—	Szénafű			—	Ducsai omlás (Göm.-m.)
86		—	Remete	122		11	Sztracennai völgy
87		12	H.-M.-Vásárhely, Körtvélyes	123		12	Brassó, Czenk
		—		124		16	Zilah vidéke
88		14	Szénafű	125		18	Losoncz, Miksi tó
89		15	Kányafő	126		—	M.-Tátra, Majerka, Ihla
90		—	Plecska völgy	127		19	M.-Tátra, Zöld tó
91		17	Sepsi-Szt.-György, Nagy-Piliske	128		24	Keresztényhavas
92		—	Brassó, Hangenstein	129		25	Remecz, Valja Lupului
93		18	Plecska völgy	130		27	Nagy-Körös vidéke
94		—	Brassó, Keresztényhavas	131		29	Hód-M.-Vásárhely vid.
		—		132		—	Szabéd
		—		133		31	Torjai Büdös fürdő
95		19	Sepsi-Szt.-György, Rétyi-Nyires	134	Aug.	2	Csukás havas
		—		135		5	Torda-hasadék
96		21	Árpád csúcs (Peana)	136		6	Felek, Peana
97		—	Pusztá-Szt.-Miklós	137		8	M.-Tátra, Drechslerhäuschen
98		—	Feleki erdő	138		—	Krepatura szakadék
99		22	Kézsmárk „Erlchen“	139		9	Magas-Tátra, Lersch-Villa
100		24	Retyezát h., Delma mare, Skoku havas	140		10	Lombi hegy, Kerek erdő
101		25	Peana (Árpád csúcs)	141		—	Korpád—Apahida
102		—	Retyezát h., Skorota, Papusa	142		13	Jegenye fürdő
103		26	Magyar-Nádas	143		14	M.-Tátra, Vaskapu
104		—	Retyezát h., Pelaga, Bucurai tavak	144		18	Ojtozi szoros
105		27	Retyezát h., Buta mare	145		19	Malomvölgy
106		29	Nagy-Rőcze (Gömörm.)	146		—	Szamosfalva
107		30	Chisnyóvíz, Gicze (Gömörm.)	147		22	Hideg-Szamos
108	Jul.	1	Menyháza (Aradm.)	148		24	Csukás havas
109		—	N.-Rőcze-Parajka (Gömörm.)	149		—	N.-Rőcze, Kakastető
		—		150		29	V.-Szt.-Iván, theu Sicului
110		2	N.-Rőcze, Kakastető (Gömörm.)	151		30	V.-Szt.-Iván, Czegei tó
111		5	Murány, Várhegy (Gömörmegye)	152		—	Szelicsei tavak
112		6	Bükk	153	Szept.	13	Peana, Szelicsei tavak
113		—	Murány, Sancze (Gömörmegye)	154		—	Kányafői messzelató
		—		155		—	Plecska völgy
114		7	Tesna-Skala (Gömörm.)	156		22	Hideg-Szamos, Reketó
115		—	Murány, Várhegy (Gömörm.)	157		29	Torda-hasadék
		—		158	Okt.	1	Csillaghegy
		—		159		—	